

บทที่ 2

ท่าทีของนานาชาติประเทศต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า

ในบทนี้จะกล่าวถึงสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองภายในพม่า จนทำให้รัฐบาลทหารพม่าใช้ความรุนแรงปราบปรามประชาชนที่ต่อต้านรัฐบาลโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนตามหลักของกฎบัตรสหประชาชาติและจะศึกษาท่าทีของนานาชาติประเทศว่ามีทัศนคติและปฏิกิริยาอย่างไรต่อสถานการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในพม่า เพราะการแสดงออกของนานาชาติประเทศต่อสถานการณ์ในพม่านั้นถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่ผู้มีส่วนในการช่วยกำหนดนโยบายของไทยจะต้องนำมาพิจารณาประกอบก่อนการกำหนดนโยบายใด ๆ ต่อประเทศพม่านั้นแต่ที่ประเทศนั้นได้เกิดความวุ่นวายในปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา

สถานการณ์การเมืองภายในพม่าระหว่างปี 2531-2534

สาเหตุของการจลาจลที่เกิดขึ้นภายในพม่าเมื่อต้นปี พ.ศ. 2531 จนกลายเป็นปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งนานาชาติประเทศได้หยิบยกมาประณามรัฐบาลพม่าอยู่จนถึงทุกวันนี้ มีพื้นฐานมาจากความล้มเหลวในนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐบาลพม่าที่เข้ามาบริหารประเทศ นับแต่ได้รับอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2491

เมื่อพม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2491 อู๋นุได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของพม่า เขาต้องประสบกับปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ปัญหาความแตกแยกในพรรคสันนิบาตเสรีของประชาชนผู้ต่อต้านฟาสซิสต์ (Anti-Fascist People's Freedom League - AFPFL) ซึ่งเป็นพรรครัฐบาล ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เสียหายอย่างหนักอันเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2 และปัญหาชนกลุ่มน้อยที่เรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองตามรัฐธรรมนูญปี 2490 ซึ่งปัญหาทั้ง 3 มีผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเป็นอย่างมาก อู๋นุจึงให้พลเอกเนวินในฐานะเสนาธิการทหาร (เทียบเท่าผู้บัญชาการทหารสูงสุด) เข้าบริหารประเทศในฐานะรัฐบาลชั่วคราวในปี พ.ศ. 2501 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2503 จึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นตามระบอบประชาธิปไตยและอู๋นุก็ได้รับเลือกให้กลับมาเป็น

นายกรัฐมนตรีอีกครึ่งหนึ่ง¹

เมื่ออุยกกลับเข้ามาบริหารประเทศอีกครั้ง เขาก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาทั้ง 3 ประการได้ ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาต่าง ๆ กลับขยายความรุนแรงขึ้น ด้วยเหตุนี้พลเอกเนวิน จึงได้ใช้เป็นข้ออ้างยึดอำนาจจากอุยกในปี พ.ศ. 2505²

ตลอดระยะเวลา 26 ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 จนถึง 2531 ที่นายพลเนวินเข้ามาบริหารประเทศ พบว่าต้องพบกับความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการนำเอานโยบาย "วิถีทางของพม่าสู่ระบบสังคมนิยม" (The Burmese Way to Socialism) มาใช้³ ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของพม่าอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพยากจน ขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค* ความล้มเหลวทาง

¹ชัยโชค จุลศิริวงศ์, "สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า," ใน เอเชีย : ความรู้ทั่วไป, กระทบของธรรมชาติ, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 127.

²เรื่องเดียวกัน.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 121-123.

*จากสถิติในปี พ.ศ. 2530 รายได้ของประชาชนพม่าเฉลี่ยปีละ 180 เหรียญสหรัฐ รายได้จากการส่งออกของพม่าในช่วง 3 ปี (พ.ศ. 2526-2527, 2527-2528 และ 2528-2529) ลดลงมาโดยตลอด จาก 410 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เหลือ 372 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ในขณะที่การนำเข้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้นทำให้พม่าต้องประสบกับปัญหาการขาดดุลตลอดมา ในปี พ.ศ. 2530 พม่ามีเงินตราต่างประเทศสำรองเหลือเพียง 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่มีภาระหนี้สินต่างประเทศ ประมาณ 3,000-4,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และต้องใช้งบประมาณเพื่อชำระหนี้คิดเป็นร้อยละ 70 ของรายได้จากการส่งออกทั้งหมด สำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปีเดียวกันมีเพียงร้อยละ 2.5 เท่านั้น ทางด้านผลิตผลทางการเกษตรก็ต่ำกว่าเป้าหมายที่ทางรัฐบาลพม่ากำหนดไว้ ในรายงานของธนาคารโลกปี พ.ศ. 2529 ได้จัดให้พม่าเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดอันดับ 7 ของโลก (กระทรวงการต่างประเทศ, "สาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพพม่า," 2530. (อัดสำเนา)

เศรษฐกิจได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง⁴ นั่นคือในเดือนกันยายน 2530 และเดือนมีนาคม 2531 นักศึกษาได้พากันชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลพม่าในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาด ซึ่งนับได้ว่าการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลถึง 2 ครั้ง ภายในระยะเวลาเพียง 6 เดือน* การชุมนุมประท้วงในครั้งนี้ทำให้รัฐบาลต้องประกาศปิดมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ

หลังจากที่รัฐบาลได้พิจารณาให้เปิดสถานศึกษาทั่วประเทศได้เพียง 13 วัน ความวุ่นวายก็ได้เกิดขึ้นในพม่าอีกครั้งกล่าวคือในวันที่ 13 มิถุนายน 2531 นักศึกษาได้ชุมนุมประท้วงผู้บริหารของมหาวิทยาลัยที่ไม่อนุญาตให้จัดพิธีรำลึกถึงนักศึกษาที่เสียชีวิตจากการจลาจลเมื่อเดือนมีนาคม นอกจากนี้ยังเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปล่อยตัวนักศึกษาที่ยังถูกจับกุมและรับนักศึกษาที่ถูกปล่อยออกเนื่องจากเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวกลับเข้าศึกษาตามเดิม และให้รัฐบาล

⁴ไชยวัฒน์ ยนเปี่ยม, "ความยุ่งเหยิงทางเศรษฐกิจในพม่า," สยามรัฐ (1 กันยายน 2530) : 3.

* การชุมนุมประท้วงรัฐบาลครั้งแรก เกิดจากการที่รัฐบาลพม่าต้องการทำลายระบบการค้าในตลาดมืด และการค้านอกระบบตามชายแดนที่ชนกลุ่มน้อยดำเนินกิจการอยู่ จึงได้ประกาศยกเลิกการใช้ธนบัตรชนิดราคา 25, 35 และ 75 จีต ในวันที่ 5 กันยายน 2530 โดยไม่มีกำหนดมาตรการแลกคืนธนบัตรเหมือนการประกาศยกเลิกธนบัตรชนิดราคา 20, 50 และ 100 จีต ในเดือนตุลาคม 2528 มีผลทำให้นักศึกษาได้ออกมาชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาล (กระทรวงการต่างประเทศ, "สาธารณรัฐสหภาพพม่า," 2530. (อัดสำเนา)

การชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลครั้งที่ 2 เกิดจากการทะเลาะวิวาทระหว่างกลุ่มนักศึกษา กับกลุ่มวัยรุ่นด้วยเรื่องส่วนตัว และได้กลายเป็นการชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลและก่อความไม่สงบ รัฐบาลได้พยายามยุติการประท้วงครั้งนี้จนทำให้มีผู้เสียชีวิตซึ่งตามรายงานของรัฐบาลปรากฏว่ามีผู้เสียชีวิต 2 คน ถูกจับกุม 625 คน แต่ได้ปล่อยตัวไปแล้ว 484 คน ("พม่าหลังเนวินลาออก," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 35 (31 กรกฎาคม - 6 สิงหาคม 2531) : 19-20.)

อนุญาตให้นักศึกษาจัดตั้งสหพันธ์นักศึกษาได้ รัฐบาลพม่านอกจากจะไม่ตอบสนองข้อเรียกร้องดังกล่าวแล้วยังได้ส่งทหารเข้ามารักษาการณ์ในบริเวณมหาวิทยาลัย การชุมนุมประท้วงครั้งนี้จึงได้ขยายสู่กว้างจากเฉพาะในหมู่นักศึกษาก็ได้มีประชาชนเข้ามาร่วมด้วย ทำให้มีผู้ชุมนุมหลายพันคนทำกันประท้วงต่อต้านรัฐบาล มีการแจกใบปลิวโจมตีรัฐบาลและทำลายทรัพย์สินของทางราชการอีกด้วย จนเกิดการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจปราบจลาจลกับผู้ชุมนุมประท้วง⁵

ในที่สุดรัฐบาลได้ประกาศห้ามประชาชนออกนอกเคหสถานระหว่างเวลา 18.00-06.00 น. ตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน - 19 สิงหาคม 2531* และได้ประกาศห้ามการชุมนุมและการเดินขบวนในสถานที่สาธารณะ และรวมไปถึงการปิดสถานศึกษาระดับสูงด้วย หลังจากนั้นรัฐบาลได้จัดให้มีการประชุมสมัชชาพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (The Burma Socialist Programme Party - BSPP) สมัยวิสามัญในวันที่ 23 กรกฎาคม 2531 เพื่อพิจารณาปฏิรูปนโยบายและแนวทางปฏิบัติด้านเศรษฐกิจ

⁵สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, "คู่มือศึกษาพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า," 7 กุมภาพันธ์ 2532. (อัดสำเนา)

* เนื่องจากประชาชนต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนอาหารซึ่งพร้อมกันนั้นราคาของสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพได้มีราคาสูงกว่าที่ทางการกำหนดไว้ รัฐบาลจึงได้เปลี่ยนเวลาการห้ามประชาชนออกนอกเคหสถานไปเป็นระหว่างเวลา 20.00-04.00 น. โดยเริ่มในวันที่ 1 กรกฎาคม 2531 เป็นต้นมา แต่รัฐบาลไม่สามารถบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนได้จึงจำเป็นต้องประกาศยกเลิกการห้ามออกนอกเคหสถานในที่สุด ("สถานการณ์วุ่นวายในพม่า," สยามจดหมายเหตุ 15 (19-25 สิงหาคม 2531) : 948).

อย่างไรก็ตามความวุ่นวายในพม่าก็ยังมิขึ้นเป็นระยะตามเมืองต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองหลายครั้ง* ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ยังผลให้ในเดือนกันยายน 2531 ประชาชน นักศึกษา นักเรียน รวมทั้งพระสงฆ์ ได้ก่อการจลาจลขึ้นในกรุงย่างกุ้ง และในที่สุดได้ขยายไปตามหัวเมืองที่สำคัญต่าง ๆ เช่น เมืองมัณฑะเลย์ (Mandalay) เมืองตองยี (Taunggyi) เป็นต้น รัฐบาลทหารพม่าภายใต้การนำของนายพลชอ หม่อง ได้ใช้กำลังเข้าปราบปราม ผู้ที่เข้าร่วมประท้วงรัฐบาลอย่างรุนแรง จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ในที่สุดรัฐบาลทหารของนายพลชอ หม่อง ต้องการผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมือง จึงจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นในวันที่ 27 พฤษภาคม 2533 แต่เมื่อผลของการเลือกตั้งออกมาปรากฏว่าสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy - NLD)^๕ ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านของพลเรือนได้รับคะแนนเสียงสูงสุดในการ

* ภายในปี พ.ศ. 2531 พม่ามีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำประเทศดังนี้:

26 ก.ค. 2531 นายพลเนวินซึ่งดำรงตำแหน่งประธานพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (The Burma Socialist Programme Party - BSPP) และอูซานยูซึ่งดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ขอลาออกจากตำแหน่งที่ทั้ง 2 คนดำรงอยู่

27 ก.ค. 2531 นายพลเส่ง ลวิน ซึ่งดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคฯ เข้ารับตำแหน่งประธานพรรคฯ แทนนายพลเนวิน และตำแหน่งประธานาธิบดีแทนอูซานยู

12 ส.ค. 2531 นายพลเส่ง ลวิน ลาออกจากทั้ง 2 ตำแหน่ง และ อูหม่อง หม่อง ซึ่งเป็นอัยการแห่งรัฐฯ เข้ารับตำแหน่งทั้ง 2 แทนนายพลเส่ง ลวิน

19 ก.ย. 2531 นายพลชอ หม่อง ซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและเสนาธิการทหาร (เทียบเท่าผู้บัญชาการทหารสูงสุด) เข้ายึดอำนาจจากอูหม่อง หม่อง และจัดตั้งสภานิติบัญญัติและระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council - SLORC) ตัวเขาได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

^๕สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, "คู่มือศึกษาพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า."

เลือกตั้งครั้งนี้* จึงควรมีสิทธิจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ แต่รัฐบาลทหารก็ยังไม่ยอมมอบอำนาจบริหารให้แก่พรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง ทั้งยังได้จับกุมกลุ่มผู้นำพรรค NLD และพรรคอื่น ๆ เช่น นางอองซาน ซู จี และรวมไปถึงข้าราชการ ทหาร ประชาชน นักเรียน นักศึกษา และพระสงฆ์ที่ทำการเรียกร้องต่อต้านรัฐบาลทหารมาด้วย ซึ่งในบางครั้งยังได้ใช้กำลังทหารเข้าทำการปราบปรามอย่างรุนแรง รัฐบาลทหารของพม่ากล่าวว่าการโอนอำนาจจะมีก็ต่อเมื่อได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผ่านการเห็นชอบจากรัฐบาลปัจจุบันและได้รับการลงมติจากประชาชนแล้ว จากนั้นจะจัดให้มีการเลือกตั้งอีกครั้งหนึ่ง และในขั้นตอนสุดท้ายจึงจะโอนอำนาจให้แก่รัฐบาลที่จัดตั้งตามรัฐธรรมนูญ การบิดเบือนเช่นนี้ทำให้ฝ่ายต่อต้านไม่พอใจจึงได้จัดตั้งรัฐบาลเฉพาะการขึ้น เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2533 นำโดยนายเส่ง วิน เรียกว่า รัฐบาลผสมแห่งชาติของสหภาพพม่า (The National Coalition Government of the Union

* การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นครั้งแรกในรอบ 30 ปี โดยมีผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง 2,209 คน จาก 93 พรรคการเมือง และผู้สมัครอิสระอีก 78 คน พรรคสำคัญที่เข้าแข่งขัน เช่น พรรค National Unity Party (NUP) ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากพรรครัฐบาลเดิม คือ The Burma Socialist Programme Party (BSPP) ส่วนพรรคฝ่ายค้านอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ พรรค National League for Democracy (NLD) มีนางอองซาน ซู จี เป็นเลขาธิการพรรค และนายทิน อู เป็นประธานพรรค, พรรค League for Democracy and Peace ของ อนุ พรรค Party for National Democracy (PND) นายเส่ง วิน เป็นประธานพรรค เป็นต้น มีผู้มาลงคะแนนเสียงทั้งสิ้นร้อยละ 76 ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด 20.8 ล้านคน จากประชาชนทั้งหมด 40.3 ล้านคน พรรค NLD ได้รับเสียงส่วนใหญ่โดยได้ถึง 396 ที่นั่ง จากจำนวนที่นั่งในสภาทั้งหมด 485 ที่นั่ง ในขณะที่พรรค NUP ซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลได้รับเลือกเพียง 10 ที่นั่ง (ทรายแก้ว ชูทรัพย์, "สหภาพพม่า," ใน เอเชียรายปี 1991 (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 3).

of Burma)* โดยมีจุดประสงค์จะล้มล้างรัฐบาลทหารของพม่า และพยายามเรียกร้องให้นานาประเทศช่วยกันใช้มาตรการกดดันรัฐบาลพม่า เพื่อให้ยุติพฤติกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชนและคืนอำนาจให้แก่ประชาชนโดยเร็ว⁷

ท่าทีของประเทศต่าง ๆ ต่อรัฐบาลทหารพม่า

นานาประเทศต่างให้ความสนใจปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าอย่างมากเป็นครั้งแรก ทั้งที่พม่าเองก็เป็นประเทศหนึ่งซึ่งมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้ นอกจากเป็นเพราะการที่รัฐบาลได้ส่งกำลังทหารเข้าทำการปราบปรามกลุ่มผู้ทำการต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง จนทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมากแล้ว ยังเกิดจากการที่รัฐบาลทหารพม่าทำการจับกุมผู้นำและกลุ่มผู้ทำการต่อต้านรัฐบาล โดยเฉพาะการจับกุมและกักขังนางอองซาน ซู จี ไว้ในบ้านพักเป็นเวลานาน ซึ่งนางอองซาน เป็นผู้มีความบทบาทอย่างมากในการต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า และดำเนินการเรียกร้องประชาธิปไตยทำให้ประชาชนชาวพม่า และนานาประเทศให้ความสนใจต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในพม่าเพิ่มมากขึ้นเป็นพิเศษ และการที่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมมอบอำนาจการบริหารประเทศให้แก่พรรคสันนิบาตแห่งชาติ

* รัฐบาลผสมแห่งชาติของสหภาพพม่า (National Coalition Government of the Union of Burma : NCGUB) เป็นการรวมตัวของสมาชิกพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy : NLD) พรรคประชาธิปไตยแห่งชาติ (Party for National Democracy : PND) และสมาชิกกลุ่มอิสระ สำนักงานใหญ่อยู่ที่ค่ายมาเนอพลอ และมีสำนักงานสาขาอยู่ในกรุงเทพฯ ความเคลื่อนไหวของ NCGUB เน้นในด้านการเผยแพร่นโยบายและข่าวสาร รวมทั้งปรับปรุงองค์กรให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ส่งเสริม ได้เดินทางไปแสวงหาการสนับสนุนจากต่างประเทศ และประสบความสำเร็จในการเยือนสหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ สวีเดน แคนาดา ญี่ปุ่น รวมทั้งออสเตรเลีย สำหรับนอร์เวย์นั้นเป็นประเทศเดียวที่ให้การรับรอง NCGUB และในขณะเดียวกันก็ให้การรับรองรัฐบาลทหารพม่าด้วย

⁷ "การเมืองในสหภาพพม่า," สยามจดหมายเหตุ 16 (11-17 มกราคม 2534)

เพื่อประชาธิปไตย ซึ่งประสบชัยชนะอย่างเป็นเอกฉันท์ ในการเลือกตั้งทั่วไปที่มีขึ้นในวันที่ 27 พฤษภาคม 2533 ทำให้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในพม่ารุนแรงขึ้น ประกอบกับการที่ นิสิต นักศึกษาชาวพม่าเองก็พยายามดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องให้นานาประเทศสนใจ ต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในพม่าอย่างต่อเนื่อง เช่น การยึดอากาศยานของ สายการบินพม่า หรือการที่รัฐบาลผสมแห่งชาติของสหภาพพม่าได้พยายามเดินทางไปแสวงหา การสนับสนุนจากต่างประเทศ เป็นต้น จนกว่ารัฐบาลทหารพม่าจะคืนอำนาจการบริหารประเทศ ให้แก่พรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งและปล่อยตัวผู้นำและประชาชน นิสิต นักศึกษา ที่ต่อต้าน รัฐบาลให้เป็นอิสระ อย่างไรก็ตามแม้ว่านานาประเทศจะให้ความสนใจต่อปัญหาภายในพม่า เป็นอย่างมาก แต่ในส่วนทัศนคติและปฏิบัติการต่อปัญหาดังกล่าว แต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันไป ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มประเทศที่ต้องการกดดันพม่า
2. กลุ่มประเทศที่รักษาความสัมพันธ์กับพม่า

ในการศึกษาทัศนคติและท่าทีของแต่ละกลุ่มจะหยิบยกเฉพาะประเทศที่มีการแสดงออก อย่างชัดเจนและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของไทยมาพิจารณาเท่านั้น

1. กลุ่มประเทศที่ต้องการกดดันพม่า

กลุ่มประเทศเหล่านี้ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของรัฐบาลพม่าและการบริหารที่ ออกมาในรูปของเผด็จการและการใช้ความรุนแรง โดยไม่คำนึงถึงมนุษยธรรมตามหลักของ กฎบัตรสหประชาชาติที่นานาประเทศยึดถือ โดยเฉพาะในมาตราที่ 19 และ 21 วรรค 3 ของ หลักสิทธิมนุษยชนสากลและในหลักสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครองที่องค์การสหประชาชาติ เป็นผู้กำหนด* ประเทศเหล่านี้แสดงออกอย่างชัดเจนและเป็นแกนนำเรียกร้องให้นานาประเทศ ร่วมมือกันใช้มาตรการกดดันรัฐบาลทหารของนายพลชอ หม่อง ที่เข้ามาบริหารประเทศโดยการ ยึดอำนาจและได้ทำการปราบปรามประชาชนที่คัดค้านอย่างรุนแรง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา

* ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก. และ ข.

กลุ่มประเทศในประชาคมยุโรป และประเทศตะวันตกอื่น ๆ การที่ประเทศเหล่านั้นมีการแสดงออกดังกล่าว เนื่องจากประเทศเหล่านั้นต่างเป็นแหล่งกำเนิดปรัชญาและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ดังนั้นประเทศเหล่านี้จึงเห็นว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องปกป้องและส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงในสังคมโลก^๕

เมื่อเกิดความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศพม่าเมื่อต้นปี พ.ศ. 2531 สหรัฐฯ ได้แสดงความสนใจและห่วงใยคอยติดตามสถานการณ์ภายในพม่าอย่างใกล้ชิด ก่อนการยึดอำนาจของนายพลชอ หม่อง ในวันที่ 18 กันยายน 2531 ทางสหรัฐฯ ได้ส่งนายสตีเฟน ไชลาร์ช ประธานคณะกรรมการฝ่ายกิจการเอเชียและแปซิฟิกของสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯ มาเยือนพม่าระหว่างวันที่ 3-4 กันยายน 2531 เพื่อหารือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพม่ากับผู้นำระดับสูงของพม่า เช่น ดร. หม่อง หม่อง ประธานาธิบดีและประธานพรรค BSPP และกับผู้นำฝ่ายต่อต้านรัฐบาล เช่น พลจัตวา ออง จี และ นางออง ซาน ซู จี รวมทั้งผู้นำนักศึกษาด้วย เขาได้แถลงผลการไปเยือนพม่าต่อสื่อมวลชนที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2531 เกี่ยวกับหนทางการได้ประชาธิปไตยในพม่าว่า เขามีความเชื่อมั่นว่าพม่าคงจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในไม่ช้า แต่ยังมีปัญหาว่าประชาธิปไตยนั้นจะได้มาโดยสันติหรือด้วยความรุนแรง ทั้งนี้อนาคตของประเทศขึ้นอยู่กับความตัดสินใจของพรรค BSPP ซึ่งจะมีการประชุมสมัชชาสมัชชาสามัญขึ้นเป็นกรณีพิเศษในวันที่ 12 กันยายน 2531 เพื่อพิจารณาว่าจะยอมให้ประชาชนลงมติเลือกระบบพรรคการเมืองจากพรรคเดียวเป็นแบบหลายพรรคหรือไม่ และยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า เขาจะนำประเด็นปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองในพม่าเข้าสู่รัฐสภาสหรัฐฯ เพื่อหาช่องทางที่จะผลักดันให้พม่าได้มีพรรคการเมืองแบบหลายพรรคตามระบอบประชาธิปไตยโดยเร็ว และได้ขอให้ประเทศในยุโรปตะวันตก และออสเตรเลียอนุญาตให้ผู้นำพม่าที่ประสงค์จะลี้ภัยสามารถขอลี้ภัยในประเทศนั้น ๆ ได้ เมื่อนายไชลาร์ชกลับถึงสหรัฐฯ ได้เสนอต่อรัฐบาลสหรัฐฯ ขอให้ทบวงโครงการให้

^๕Marina Szeinbok, "Lawasia Human Rights Newsletter : Burma in 1988," The Law Association for Asia and the Pacific, 2 December 1988.

ความช่วยเหลือมูลค่าจำนวน 10 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยให้เหตุผลว่า สหรัฐฯสนับสนุนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย^๑

แต่เมื่อนายพลชอ หม่อง ได้นำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจจาก อูหม่อง หม่อง ในวันที่ 18 กันยายน 2531 รัฐบาลสหรัฐฯ โดยโฆษกประจำทำเนียบประธานาธิบดีได้ออกแถลงการณ์อย่างทันทีในวันต่อมาว่า สหรัฐฯได้พิจารณาจะระงับความช่วยเหลือที่ให้แก่มม่า และเรียกร้องให้ทหารมม่ายุติการใช้ความรุนแรง โดยขอให้หันมาใช้วิถีเจรจากับผู้นำฝ่ายต่อต้านรัฐบาลแทน เพื่อให้มีการเลือกตั้งภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบหลายพรรคตามที่ประชาชนเรียกร้องต่อไป^{๑๐} และในวันที่ 24 กันยายน 2531 สหรัฐฯได้ประกาศตัดความช่วยเหลือทั้งหมดที่ให้แก่มม่าในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 12.3 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ยกเว้นความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม เช่น การให้ความช่วยเหลือเรื่องยารักษาโรคหรืออาหาร สืบเนื่องมาจากมม่าไม่สามารถหาข้อยุติสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองได้ อย่างไรก็ตามสหรัฐฯได้แสดงความหวังว่าสถานการณ์ในมม่าจะคลี่คลายสู่สภาพปกติโดยเร็ว ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้น สหรัฐฯก็พร้อมจะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลมม่าต่อไป^{๑๑}

เมื่อรัฐบาลทหารมม่าได้ประกาศกำหนดเวลาการเลือกตั้งทั่วไปว่าจะมีขึ้นในวันที่ 27 พฤษภาคม 2533 สหรัฐฯจึงได้เรียกร้องขอให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม ผลการเลือกตั้งที่ออกมาปรากฏว่าพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy - NLD) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านได้รับชัยชนะ แต่รัฐบาลกลับถ่วงเวลาไม่ยอมโอนอำนาจการปกครองให้แก่พรรคนั้นแต่อย่างใด ฝ่ายสหรัฐฯมองว่าผลของการเลือกตั้งได้แสดงให้เห็นแล้วว่าประชาชนต้องการประชาธิปไตยภายใต้ระบบหลายพรรค จึงได้เรียกร้องให้รัฐบาลยินยอมมอบอำนาจให้แก่พรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งโดยเร็ว และ

^๑สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, "คู่มือศึกษาพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพมม่า."

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน.

ปล่อยตัวนักโทษการเมือง สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับความช่วยเหลือต่าง ๆ นั้นทางสหรัฐฯยังยืนยันที่จะงดความช่วยเหลือต่าง ๆ ต่อไป จนกว่าจะมีรัฐบาลซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชน¹²

นอกจากนี้ทางสหรัฐฯยังได้ยับยั้งการเดินทางมารับตำแหน่งของทูตสหรัฐฯประจำกรุงย่างกุ้งคนใหม่จนกว่าจะได้มีการจัดตั้งรัฐบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้ง เพราะสหรัฐฯต้องการหลีกเลี่ยงทุกวิถีทางที่จะมีการกระทำใด ๆ ที่อาจจะแสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯให้การรับรองรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งเป็นรัฐบาลที่ไม่มีความชอบธรรมในการปกครองประเทศ¹³

การที่สหรัฐฯได้ระงับความช่วยเหลือแก่พม่าในทุก ๆ ด้านนั้นทำให้ความช่วยเหลือในด้านการปราบปรามยาเสพติดต้องพลอยระงับไปด้วยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา ในกรณีเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น สหรัฐฯได้กล่าวหาว่าพม่าไม่มีความพยายามในการปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง แต่พม่าเองยังมีความต้องการที่จะให้สหรัฐฯยกเลิกมาตรการโดดเดี่ยวพม่าจึงพยายามแสดงให้เห็นว่าพม่ามีความสนใจในการแก้ปัญหายาเสพติดอย่างตั้งใจจริง ดังนั้นกลางเดือนกุมภาพันธ์ 2533 พม่าจึงได้จัดให้มีการเผาเฮโรอีนมูลค่าประมาณ 418 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งในการเผาเสพติดครั้งนี้ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่อต้านยาเสพติดของสหรัฐฯได้เดินทางมาร่วมเป็นสักขีพยานด้วย¹⁴

ในวันที่ 15 มีนาคม 2533 ศาลสหรัฐฯ ได้พิพากษาว่าขุนล่ามีความผิดในคดีลักลอบขนฝิ่นน้ำหนัก 1,088 กิโลกรัม จากกรุงเทพฯไปยังสหรัฐฯเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปีเดียวกัน ดังนั้นขุนล่าจะต้องถูกนำตัวมายังสหรัฐฯเพื่อรับการลงโทษตามกฎหมายของรัฐฯ แต่เนื่องจากพม่ากับ

¹²"การเลือกตั้งในสหภาพพม่า," สยามจดหมายเหตุ 15 (15-21 มิถุนายน 2533) : 69.

¹³Bertil Lintner and Rodney Tasker, "Military Given Pretext to Cling on to Power : Excuse to Order," Far Eastern Economic Review 149 (23 August 1990) : 13.

¹⁴"Burma," EIU Country Report 1 (1990) : 28.

สหรัฐฯยังไม่มิกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการส่งคนร้ายข้ามแดนระหว่างกัน นม่าจึงไม่อยู่ในฐานะที่จะส่งขุนสาไปให้ทางการสหรัฐฯได้ แต่รัฐบาลนม่าก็ได้แถลงยืนยันว่านมายังคงปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการปราบปรามยาเสพติด และนมาพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯในการเร่งรัดแก้ไขปัญหายาเสพติดบริเวณสามเหลี่ยมทองคำอย่างเต็มที่ ซึ่งในกรณีนี้ได้ไปสอดคล้องกับนโยบายของสหรัฐฯพอดี กล่าวคือสหรัฐฯกำลังรณรงค์แก้ปัญหายาเสพติดในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำอย่างหนัก เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับนมาที่เสื่อมลงนับแต่เกิดปัญหาสิทธิมนุษยชนภายในนมา ได้ทำให้มีการลักลอบนำยาเสพติดเข้าไปในสหรัฐฯเป็นจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการระงับความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐฯ ทำให้ปริมาณการผลิตยาเสพติดเพิ่มขึ้น¹⁵

ถึงแม้จะต้องเผชิญกับปัญหายาเสพติดที่รุนแรงขึ้น แต่สหรัฐฯก็เพิกเฉยต่อข้อเสนอนของรัฐบาลทหารนมาและยังคงดำเนินมาตรการกีดกันนมาอยู่ต่อไป กล่าวคือ ในเดือนเมษายน 2533 วุฒิสภาสหรัฐฯได้มีมติให้ผ่านร่างกฎหมายการค้าย่อย (Mini Trade Bill) ซึ่งภายในร่างกฎหมายการค้าย่อยฉบับนี้มีร่างกฎหมายที่เสนอร่วมโดย วุฒิสมาชิก 3 ท่าน คือ นายดาเนียล แพตทริก มอยนิฮัน, นายเทอร์รี ซานฟอร์ด และ นายเฮนส์ รวมอยู่ด้วยในมาตรา 4004 ซึ่งว่าด้วยการห้ามนำเข้าผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่มีแหล่งกำเนิดจากนมา และจะครอบคลุมผลิตภัณฑ์จากประเทศที่นำวัตถุดิบจากนมาผลิตด้วย¹⁶ เมื่อมีการนำกฎหมายฉบับนี้เข้าสู่รัฐสภาสหรัฐฯ ในวันที่ 30 กรกฎาคม 2533 สมาชิกสภาได้เรียกร้องให้ประธานาธิบดี จอร์จ บุช นำมาตรการทางเศรษฐกิจและร่างกฎหมายฉบับนี้มาใช้กับนมา หากภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2533 รัฐบาลของนายพล ซอ หม่อง ยังไม่ยอมโอนอำนาจให้แก่พรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง ยกเลิกกฎอัยการศึก และปล่อยนักโทษการเมือง¹⁷

¹⁵ Ibid.

¹⁶ "มาตรา 4004 ว่าด้วยการห้ามนำเข้าสินค้าทุกชนิดที่มีแหล่งกำเนิดจากนมา," เมษายน 2533. (อัดส์น่า)

¹⁷ ทรายแก้ว ชูทรัพย์, "สหภาพนมา," ใน เอเชียรายปี 1991 (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 11.

สำหรับท่าทีของประชาคมยุโรป และ ประเทศตะวันตกอื่น ๆ นั้น ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับสหรัฐฯ คือมีการประณามและใช้มาตรการกดดันรัฐบาลทหารของพม่าเพื่อให้ดำเนินการตามความต้องการของประชาชน เช่น ในวันที่ 22 กันยายน 2531 กลุ่มประชาคมยุโรปได้มีแถลงการณ์ประณามพฤติกรรมของพม่า การระงับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่พม่าของเยอรมันตะวันตก¹⁹ หรือการที่สภายุโรปได้มีมติออกมาในวันที่ 13 กันยายน 2533 ว่า เนื่องมาจากรัฐบาลทหารของนายพลชอ หม่อง ไมย์อม โอนอำนาจให้แก่พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยที่ชนะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2533²⁰ ดังนั้นจึงห้ามนำไม้เนื้อแข็งจากพม่าเข้ามาในยุโรปเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้รวมถึงไม้ที่ส่งผ่านจากประเทศไทยด้วย ในปลายกันยายน 2533 นานาประเทศ อันประกอบด้วย ประเทศสมาชิกในกลุ่มประชาคมยุโรป 12 ประเทศ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น และสวีเดน ได้พยายามนำเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าเข้าสู่ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ โดยการเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปล่อยตัวนักโทษการเมืองทั้งหมด และ โอนอำนาจให้แก่พรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่ามีบางประเทศคัดค้าน จึงตกลงที่จะนำปัญหานี้เข้าสู่การประชุมสมัชชาสหประชาชาติในปีต่อไป²⁰

การที่สหรัฐอเมริกา ประชาคมยุโรป และประเทศตะวันตกอื่น ๆ มีมติอย่างไม่เป็นทางการให้ใช้มาตรการกดดันพม่าในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการโดดเดี่ยวพม่า การระงับความช่วยเหลือและการติดต่อทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อกดดันรัฐบาลพม่าให้ยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชน

¹⁹สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, "คู่มือศึกษาพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า."

²⁰Bertil Lintner, "Foreign Moves to Impose Sanctions Likely to Fail Block and Tackle," Far Eastern Economic Review 150 (11 October 1990) : 26.

²⁰"การเมืองในสหภาพพม่า," สยามจดหมายเหตุ 16 (11-17 มกราคม 2534) : 54.

นั้น ในความเป็นจริงบรรดาประเทศเหล่านี้ยังไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวอย่างแท้จริง เพราะในขณะที่รัฐบาลของประเทศเหล่านี้ดำเนินการเพื่อโดดเดี่ยวพม่าทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ อยู่ เช่น การออกกฎหมายห้ามนำเข้าสินค้าที่มีแหล่งที่มาจากพม่า หรือการเรียกร้องให้ทุก ๆ ประเทศร่วมมือกันหามาตรการกดดันพม่า เป็นต้น แต่ประเทศเหล่านี้ยังคงยินยอมให้บริษัทเอกชนของประเทศตนเข้าไปลงทุนแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพม่าอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจการด้านหินอ่อน สิ่งทอ และเครื่องตีมาจากสหรัฐฯ กิจการเนื้อกระป๋องจากเยอรมันตะวันตก หรือ โครงการสำรวจและผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในพม่าซึ่งปรากฏว่าบริษัทจากต่างประเทศจำนวน 10 บริษัทที่ได้เข้าร่วมโครงการมีถึง 6 บริษัท* มาจากประเทศที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับปัญหาสิทธิมนุษยชน ส่วนมติ

*รายชื่อบริษัทน้ำมันระหว่างประเทศจำนวน 10 บริษัทที่ทำสัญญาสำรวจและผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติกับ The Myanmar Oil and Gas Enterprise (MOGE) ได้แก่

1. Yukong Myanmar Oil Exploration Co., Ltd. - เกาหลีใต้
 2. Myanmar Shell Exploration - เนเธอร์แลนด์
 3. Idemitsu Myanmar Oil Exploration - ญี่ปุ่น
 4. Petro-Canada Myanmar Inc. - แคนาดา
 5. Amoco Myanmar Petroleum Co. - สหรัฐอเมริกา
 6. Unocal Myanmar Ltd. - สหรัฐอเมริกา
 7. Croft Exploration Myanmar Ltd. - สหราชอาณาจักร
 8. BHP Petroleum (Myanmar) Inc. - ออสเตรเลีย
 9. Kirkland Resources Myanmar Ltd. - สหราชอาณาจักร
 10. Premier Petroleum Myanmar Ltd. - สหราชอาณาจักร
- ("Burma" EIU Country Report 1 (1990) : 31.)

ในเรื่องการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อกดดันพม่าที่ผ่านสภายุโรปออกมา ก็ไม่ได้รับการปฏิบัติตามจากประเทศสมาชิกของประชาคมยุโรปเท่าที่ควร²¹

2. กลุ่มประเทศที่รักษาความสัมพันธ์กับพม่า

กลุ่มประเทศเหล่านี้ประกอบด้วยสาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น และประเทศในกลุ่มอาเซียน มีความเห็นว่าการปกครองประเทศและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศพม่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องภายในประเทศ เพราะฉะนั้นนานาประเทศจึงไม่สมควรเข้าไปเกี่ยวข้องหรือแทรกแซงซึ่งเท่ากับเป็นการไม่เคารพต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐบาลพม่า ดังนั้นกลุ่มประเทศเหล่านี้จึงแสดงออกอย่างชัดเจนว่า จะยังคงความสัมพันธ์กับพม่าต่อไปในขณะเดียวกันก็ได้มีมติเจตตาสถานการณ์ภายในพม่า ประเทศเหล่านี้ยังคงให้ความสนใจห่วงใยและแสดงความปรารถนาที่จะเห็นพม่าสามารถแก้ไข ปัญหาความวุ่นวายภายในได้สำเร็จและมีการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด ซึ่งหลังจากใช้เวลาพิจารณาและประเมินสถานการณ์ภายในพม่าอยู่ระยะหนึ่งแล้ว จึงตัดสินใจมีความสัมพันธ์กับพม่าต่อไป ทั้งนี้เป็นเพราะตระหนักว่าสถานการณ์ในพม่าเป็นเรื่องการเมืองภายในประเทศ ประชาชนชาวพม่าเท่านั้นจึงจะมีสิทธิเลือกรูปแบบการปกครองตนเองและแก้ไขปัญหาภายในด้วยตนเอง นอกจากนี้ประเทศเหล่านี้ยังมีความผูกพันใกล้ชิดกับพม่าและมีผลประโยชน์ร่วมกับพม่า ไม่ว่าจะเป็นในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง หรืออาจจะเป็นทุกด้านที่กล่าวถึง อีกทั้งยังพิจารณาว่าการใช้มาตรการโดดเดี่ยวพม่าจะไม่ช่วยให้พม่าปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจให้เป็นแบบประชาธิปไตยตามความต้องการของประชาชน แต่อาจจะผลักดันพม่าให้กลับไปใช้นโยบายปิดประเทศเช่นในอดีตอีกก็ได้

จีนเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสำคัญต่อพม่าประเทศหนึ่ง เพราะนอกจากจีนจะเป็นคู่ค้าและให้ความช่วยเหลือแก่พม่าอย่างมากแล้ว การที่จีนมีพรมแดนติดกับพม่าย่อมทำให้ชาวจีนจำนวนมากอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในพม่า ความไม่สงบใด ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพม่าย่อม

²¹Bertil Linter, "Foreign Moves to Impose Sanctions Likely to Fail Block and Tackle," Far Eastern Economic Review.

ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างจีน-พม่า และต่อความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิตของชาวจีนในพม่าไม่มากนักน้อย

ภายหลังการยึดอำนาจการปกครองของนายพลชอ หม่อง ไม่นานนัก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้า พันเอกอาเบลได้เชิญกงสุลจีนฝ่ายการค้าประจำกรุงย่างกุ้งมาพบเพื่อเจรจาเกี่ยวกับการค้าระหว่างจีน-พม่า ซึ่งได้มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ก่อนเกิดความวุ่นวายในพม่า* และทางการพม่าซึ่งมีความกระตือรือร้นที่จะเผยแพร่ความสัมพันธ์หรือการติดต่อใด ๆ กับนานาชาติสู่สาธารณชนอยู่แล้ว ได้เสนอข่าวการพบปะครั้งนี้ทางหนังสือพิมพ์ The Working People's Daily ซึ่งเป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลในฉบับประจำวันที่ 9 ตุลาคม 2531 ซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ชาวจีนในกรุงย่างกุ้ง เพราะไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลจีนจะมีการติดต่อกับรัฐบาลที่ไม่ชอบธรรมและมีพฤติกรรมในด้านละเมิดสิทธิมนุษยชน ชาวจีนเหล่านั้นได้มาชุมนุมกันที่หน้าสถานทูตจีนประจำกรุงย่างกุ้ง เพื่อแสดงให้รัฐบาลจีนทราบว่าชาวจีนในพม่าไม่ประสงค์ที่จะให้มีการติดต่อใด ๆ ระหว่างรัฐบาลจีนกับรัฐบาลทหารพม่า อย่างไรก็ตามเมื่อได้มีการพบปะเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่จีนประจำสถานทูตจีนในกรุงย่างกุ้งกับตัวแทนผู้ชุมนุมแล้ว การชุมนุมครั้งนี้ได้สลายตัวไปในที่สุดและการค้าตามชายแดนจีน-พม่าก็คงดำเนินต่อไปเป็นปกติ การค้ายังมีแนวโน้มว่าจะดีขึ้น เพราะในเดือนธันวาคม 2531 พม่าตกลงขายข้าวโพดให้แก่จีนเป็นมูลค่ารวม 180,000 เหรียญสหรัฐฯ เพื่อแลกเปลี่ยนกับเมฆง สบู่ และยาสีฟัน จากจีน²²

* การค้าระหว่างจีน-พม่าอย่างเป็นทางการได้ขยายเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนกระทั่งได้มีการลงนามในความตกลงทางการค้าระหว่างพ่อค้าจีนในมณฑลยูนนาน กับหน่วยงานของรัฐบาลพม่า ชื่อ Myanmar Export Import Cooperation ในวันที่ 5 สิงหาคม 2531 (Bertil Lintner, "Burma's Contraband Trade with China is Booming the Busy Border," Far Eastern Economic Review 144 (8 June 1989) : 104.)

²²Bertil Lintner, "Burma's Contraband Trade with China is Booming the Busy Border," Far Eastern Economic Review 144 (8 June 1989) : 105.

สำหรับเงินแล้วดูเหมือนจะไม่ให้ความสนใจต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากมายนัก ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะเป็นไปในด้านเศรษฐกิจและความช่วยเหลือโดยเฉพาะด้านการทหาร และอาวุธยุทโธปกรณ์

ทางด้านเศรษฐกิจ จีนเป็นคู่ค้าที่สำคัญของพม่า ในปัจจุบันสินค้าจากประเทศจีนได้ หลังไหลเข้าครอบครองตลาดพม่าตอนเหนือและขยายตัวอย่างรวดเร็วสู่ตลาดในกรุงย่างกุ้ง ทั้งนี้ เป็นเพราะสินค้าจีนกว่า 2,000 รายการที่ส่งเข้ามาในตลาดพม่า นั้น ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการด้านการค้าของรัฐบาลจีนแล้วว่าเป็นสินค้าที่ชาวพม่าต้องการบริโภคอย่างแท้จริง และ ยังมีราคาถูกกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่ผลิตในพม่าหรือจากประเทศอื่น ตัวอย่างเช่น หม้อหุงข้าวไฟฟ้าที่ผลิตในจีนจะมีราคาระหว่าง 1,100- 1,300 จีต แต่ที่ผลิตในพม่าโดยบริษัทมิติซูซิดะ จะมีราคาประมาณ 3,000 จีต ในขณะที่ราคาหม้อหุงข้าวที่ผลิตจากไทยจะมีราคาประมาณ 1,800-2,000 จีต ซึ่งถูกกว่าที่ผลิตในพม่า แต่จะแพงกว่าที่ผลิตในจีน ส่วนสินค้าประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น ยา เบียร์ เครื่องดื่มกระป๋อง บุหรี่ เสื้อยืด รองเท้ากีฬา จักรยาน รถเข็น ล้วนแต่จะมีราคาถูกกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่มาจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเห็นได้ชัด²³

การขยายตัวทางการค้าระหว่างจีนกับพม่าที่มีมากขึ้นในช่วง 2-3 ปีนั้น สืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลพม่าสามารถกวาดล้างกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพพม่าได้สำเร็จ และได้พัฒนาเส้นทางเดินรถจากเมืองลาเซียว (Lashio) ไปยังพรมแดนพม่า-จีน ซึ่งทั้งหมดนี้ กองทัพจีนได้เป็นผู้ให้การสนับสนุนโดยตลอด²⁴ ประกอบกับพม่าขาดแคลนเงินตราสำรองต่างประเทศอย่างมากในช่วงก่อนเกิดการจลาจล พม่าเหลือเงินตราต่างประเทศสำรองไม่ถึง 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้นพม่าจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจที่รัฐเป็นผู้ควบคุม การส่งออก-นำเข้าไว้เพียงผู้เดียว มาเป็นเศรษฐกิจแบบเสรีมากขึ้น เพื่อที่จะได้เปิดโอกาสให้

²³ Ibid.

²⁴ "Black Market Holds Hope for Revival," Far Eastern Economic Review 141 (25 August 1988) : 13.

เอกชนหรือรัฐบาลจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนหรือลงทุนร่วมกับบริษัทท้องถิ่นในพม่า ยกเว้นในภาคธุรกิจสำคัญ ๆ อันได้แก่ การทำไม้ ปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ และอัญมณีซึ่งยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ และพม่ายังได้ยกเลิกกฎหมายการลงทุนและการค้าฉบับเดิมและออกกฎหมายใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนอีกหลายฉบับ เพื่อสร้างความสนใจและดึงให้นักธุรกิจต่างชาติมาลงทุนในพม่า²⁵ อย่างเช่นกฎหมาย "The Union of Burma Foreign Investment Law 1988"^{*}

เพื่อส่งเสริมการค้าอย่างถูกกฎหมายกับจีน พม่าได้เปิดจุดข้ามแดนเพิ่มขึ้นที่เมืองมูแซ (Muse) และเมืองตังไส (Panghsai)^{**} และอนุญาตให้กลุ่มสหกรณ์และพ่อค้าเอกชนนำรายได้ร้อยละ 25 และร้อยละ 40 จากสินค้าที่ขายได้กับจีน ตามลำดับ สามารถนำมาซื้อสินค้าจีนกลับเข้ามาขายแก่ Myanmar Export Import Cooperation เพื่อนำไปขายให้กับประชาชนพม่าในประเทศอีกต่อหนึ่ง ทั้งนี้รัฐบาลทั้ง 2 ประเทศได้ยอมให้ผู้ค้าใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินในตลาดมืดซึ่งสูงกว่าทางการเกือบ 10 เท่า (ในขณะนั้นอัตราแลกเปลี่ยนของทางการ 1 เหรียญสหรัฐ เท่ากับ 6.5 จิต)²⁶

²⁵Bertil Lintner "Using the Aid Weapon : International Recognition Eludes the Military Government," Far Eastern Economic Review 142 (17 November 1988) : 34.

^{*}ดูเพิ่มเติมที่ ภาคผนวก ค.

^{**}เมืองมูแซ (Muse) และเมืองตังไส (Panghsai) เป็นเมืองเล็ก ๆ บริเวณชายแดนทางเหนือของพม่าติดพรมแดนจีน ชื่อเมืองดังกล่าวเป็นภาษาไทยใหญ่

²⁶Bertil Lintner, "Divergent Reactions to Rangoon's Instability," Far Eastern Economic Review 143 (23 February 1989) : 13.

ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่จีนได้รับจากการมีความสัมพันธ์กับพม่านอกจากจะได้ตลาดในพม่า และได้สินค้าเข้าสำคัญ คือ หยก ไม้ซุง และอัญมณีแล้ว ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีนที่ต้องการให้ยูนิอันติดต่อการค้ากับโลกภายนอกโดยใช้ถนน เส้นทางรถไฟ และท่าเรือของพม่าสู่มหาสมุทรอินเดียอีกด้วย²⁷

ในด้านความช่วยเหลืออื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ จีนได้ให้การสนับสนุนพม่าอย่างมาก ดังจะเห็นได้จาก ผู้แทนระดับสูงของพม่า ซึ่งนำโดย พลโท ตัน ฉ่วย ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของพม่า และพลจัตวา ชิ่น ยุ้น ผู้บริหารระดับสูงของสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council - SLORC) พร้อมทั้งนายทหารระดับสูงจาก 3 เหล่าทัพ รวมทั้งสิ้น 24 คน ไปเยือนจีนในเดือนตุลาคม เป็นเวลา 14 วัน คณะผู้แทนพม่าได้เข้าพบนายกรัฐมนตรีหลี่ เฝิง และพบปะกับพลเอก ฉี ห้วเทียน ผู้นำทหารของจีน และ หลิน จีเหว่ย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม นอกจากนี้ คณะผู้แทนพม่ายังได้เดินทางไปเมืองฉางชวุง เพื่อชมเครื่องบินขับไล่ Jet F6 และ Jet F7 และเข้าชมโรงงานผลิตจรวด ต่อจากนั้นยังได้เยี่ยมชมฐานทัพอากาศที่เมืองเชียงไฮ้²⁸

ผลพวงของการไปเยือนจีนของคณะผู้แทนพม่า คือ การที่จีนสามารถขายอาวุธยุทโธปกรณ์ให้แก่พม่าคิดเป็นมูลค่าถึง 1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ อาวุธยุทโธปกรณ์เที่ยวแรกได้มาถึงพม่าประมาณเดือนสิงหาคม 2533 ต่อมาจีนก็ได้ส่งเครื่องบินขับไล่ แบบ Jet F6, Jet F7 และเรือลาดตระเวนอย่างน้อย 4 ลำ มาให้พม่า ตามที่ได้สั่งซื้อไว้ นอกจากนี้ทหารหลายพันเกราะ และเหล่าปืนใหญ่ของพม่าหลายชุดได้เดินทางไปรับการฝึกอบรมด้านการทหารที่ประเทศจีนด้วย

²⁷Bertil Lintner, "India Concerned at Growing Sino-Burmese Ties : Tugging the Tiger's Tail," Far Eastern Economic Review 146 (16 November 1980) : 19-20.

²⁸Ibid.

อีกทั้งจีนยังได้จัดตั้งสถานีติดต่อสื่อสารดาวเทียม และสถานีเครือข่ายเรดาร์ควบคุมขีปนาวุธให้
แก่นม่าด้วย²⁹

นักการทูตตะวันตกได้วิจารณ์ไว้ว่า การที่จีนไม่ให้ความสนใจในปัญหาสิทธิมนุษยชนใน
นม่าและเป็นประเทศแรก ๆ ที่ให้การรับรองรัฐบาลทหารของนายพลชอ หม่อง เนื่องจาก
ความคล้ายคลึงกันด้านระบบและนโยบายทางการเมือง เพราะจีนเป็นประเทศหนึ่งที่ละเลยต่อ
ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ดังเช่น การกวาดล้างกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง
ของรัฐบาลจีนที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน³⁰

สำหรับการแสดงออกของญี่ปุ่นต่อวิกฤติการณ์ทางการเมืองนั้น ในเบื้องต้นรัฐบาลญี่ปุ่น
เป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ระงับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่นม่า โดยหวังจะให้รัฐบาลนม่า
ยอมฟังและทำตามเสียงเรียกร้องของประชาชน เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงย่างกุ้ง นาย
ฮิโรชิ โอทากะ ได้กล่าวต่อเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทางการนม่าเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2531 ว่า

ญี่ปุ่นหวังว่าสถานการณ์ในนม่าคงได้รับการคลี่คลายโดยสันติวิธีและมีการสถาปนา
ระบอบประชาธิปไตยขึ้นตามความต้องการของประชาชนนม่า ซึ่งจะทำให้ญี่ปุ่นพิจารณา
ให้ความช่วยเหลือแก่นม่าอีกครั้งหนึ่งในอนาคตหลังจากที่ได้ระงับไปเมื่อเดือนกันยายน
2531 แต่ญี่ปุ่นยังคงให้ความช่วยเหลือแก่นม่า 450,000 เหรียญสหรัฐ ด้วยเหตุผล
ทางมนุษยธรรมโดยผ่านทางกองทุนสงเคราะห์เด็กแห่งองค์การสหประชาชาติ
(UNICEF)³¹

²⁹Bertil Lintner, "Chinese Arms Supply Suggests SLORC Digging
in Lock and Load," Far Eastern Economic Review 149 (13 September 1990)
: 28

³⁰"โนเบล สันติภาพระหว่างนม่ากับจีน," สยามรัฐ (20 ตุลาคม 2534) :
1 และ 14.

³¹สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง, "คู่มือศึกษาพื้นที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่ง
สหภาพนม่า,"

ญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือแก่พม่าทางเศรษฐกิจรายสำคัญ ในปี 2531 แม้ว่าสถานการณ์ภายในพม่าจะเกิดจลาจลมาตั้งแต่ต้นปี เงินกู้และเงินช่วยแบบให้เปล่าจากญี่ปุ่นมีมูลค่าสูงถึง 35 พันล้านเยน (278 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) หรือคิดเป็นร้อยละ 75-80 ของมูลค่าความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ดังนั้นการที่ญี่ปุ่นระงับความช่วยเหลือพม่าในครั้งนี้ ก็โดยหวังว่าจะช่วยให้พม่ายินยอมทำตามความต้องการของประชาชน^{๓๒}

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นกลับเป็นประเทศอุตสาหกรรมประเทศแรกที่ทำให้การรับรองรัฐบาลทหารของนายพล ซอ หม่อง เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2532 ทั้งนี้ นายฮิโรชิ โอทากะ เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงย่างกุ้ง ได้ชี้แจงถึงเหตุผลในการรับรองรัฐบาลทหารของนายพลซอ หม่อง ไว้ 2 ประการ คือ ประการแรก ญี่ปุ่นได้รับทราบจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศที่เดินทางไปเยือนกรุงย่างกุ้ง เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2532 ว่าทางการพม่ากำลังจัดให้มีคณะกรรมการร่างกฎหมายเลือกตั้งขึ้นในเดือนมีนาคม 2532 ซึ่งจะมี อุ บา เต เป็นประธาน ครั้นถึงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2532 รัฐบาลพม่าได้ประกาศกำหนดการเลือกตั้งทั่วไปภายใต้ระบบหลายพรรคไว้ประมาณเดือนพฤษภาคม 2533 ซึ่งเท่ากับเป็นการยืนยันคำพูดของทางการพม่าที่เคยแจ้งกับเจ้าหน้าที่กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศของญี่ปุ่น อีกประการหนึ่ง คือ ญี่ปุ่นพิจารณาว่ารัฐบาลทหารของนายพลซอ หม่อง สามารถควบคุมดูแลประเทศให้เกิดความสงบได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๓}

อย่างไรก็ตามในราวเดือนมกราคม 2532 ได้มีผู้วิเคราะห์ว่าที่รัฐบาลญี่ปุ่นเริ่มกลับมาทบทวนความสัมพันธ์กับพม่าขึ้นใหม่ ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ญี่ปุ่นระงับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่พม่า ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นไม่ส่งเสริมให้นักธุรกิจของตนเข้าไปลงทุนในพม่าอีกต่อไป

^{๓๒} Nigel Holloway, "Japan Reconises Military Regime in Rangoon: Muted Harping," Far Eastern Economic Review 143 (16 March 1989) : 20.

^{๓๓} Ibid.

และโครงการให้ความช่วยเหลือ 19 โครงการซึ่งนักธุรกิจชาวญี่ปุ่นมีส่วนร่วมต้องหยุดชะงักลงด้วย ยิ่งผลให้กลุ่มผลประโยชน์ภาคเอกชนที่ต้องมีความเกี่ยวพันกับพม่าไม่พอใจจึงได้พยายามกดดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นให้การรับรองแก่รัฐบาลทหารพม่า กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องมีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มแรกเป็นบริษัทเอกชนประมาณ 15 บริษัท ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ บริษัทเหล่านี้กล่าวว่า

จะเป็นไปไม่ได้ที่บริษัทจะยังคงทำโครงการช่วยเหลือพม่าต่อไปหากทั้ง 2 ประเทศยังไม่มี การติดต่อกันอย่างเป็นทางการ เพราะการดำเนินตามโครงการทุกอย่างจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลทั้งสิ้น และในขณะที่บริษัทอื่น ๆ ไม่ว่าจะจากเกาหลีใต้ หรือประเทศตะวันตกยังคงเข้าไปตักตวงผลประโยชน์ทางการค้าอยู่ต่อไป เพราะบริษัทเหล่านี้เกี่ยวข้องกับแนวนโยบายของทางการน้อยมาก³⁴

กลุ่มที่สองเป็นสมาคมทหารผ่านศึก ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับบิกขวาของพรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party - LDP) การระงับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่พม่าในครั้งนี้ ทำให้สมาชิกของชมรมถูกห้ามการเดินทางไปเยี่ยมคารวะหลุมศพของเพื่อนทหารในประเทศพม่าซึ่งต้องทำเป็นประจำทุกปี สมาชิกของสมาคมบางคนมีความผูกพันกับอดีตทหารพม่าหลายคนทั้งที่ร่วมอยู่ในคณะรัฐบาลและไม่ได้ร่วมอยู่ในคณะรัฐบาล บัจฉัยอีกประการคือ ผู้นำพรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party - LDP) เช่น นายชิทาโร อาเบ และนาย มิชิโอะ วาตานาเบ ต่างเป็นสมาชิกของสมาคมรัฐสภาญี่ปุ่น-พม่า (Japan-Burma Parliamentary Association) ซึ่งมีความสนิทสนมกับเหล่าทหารผ่านศึกเป็นอย่างมาก³⁵

³⁴ Ibid., p. 21.

³⁵ Ibid.

ดังนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้ให้การรับรองรัฐบาลทหารพม่าของนายพล ซอ หม่อง เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2532 ซึ่งเป็นวันรุ่งขึ้นหลังจากที่รัฐบาลพม่าประกาศกำหนดวันเลือกตั้ง ทั้งนี้ ญี่ปุ่นได้หยิบยกแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งความร่วมมือทางการค้าและอุตสาหกรรมมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ส่วนโครงการที่ได้วางแผนและผ่านการพิจารณาแล้วหรือกำลังดำเนินการอยู่ เช่น โครงการขยายสนามบินที่กรุงย่างกุ้ง โครงการก่อสร้างโรงงานน้ำตาล และสถานีนั่งรถไฟน้ำก็จะทำต่อไป สำหรับการพิจารณาริเริ่มโครงการใหม่ ๆ นั้น นายมาชิฮารุา คูโอโน หัวหน้ากองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่น ได้เดินทางมาเยือนพม่าและเข้าพบนายพลซอ หม่อง รวมทั้งรัฐมนตรีคนอื่น ๆ ซึ่งในการพบกันครั้งนี้ นายคูโอโน ได้กล่าวถึงการที่รัฐบาลของตนได้เริ่มต้นพิจารณาโครงการให้ความช่วยเหลือใหม่ ๆ แก่พม่าอีกครั้ง^{๓๕}

ต่อจากนั้นภาคเอกชนของญี่ปุ่นก็ได้มีโอกาสเข้าไปลงทุนในพม่า ทั้งในลักษณะโครงการร่วมหรือการลงทุน โดยเฉพาะในเรื่องการสำรวจและผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และการประมง

ในกรณีของประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน ทศนะและท่าทีต่อสถานการณ์ในพม่ายังไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความตกลงร่วมของกลุ่มอาเซียน* เมื่อพิจารณาแต่ละประเทศในสมาคม

^{๓๕} "Burma," EIU Country Report : 32.

*อาเซียนได้มีมติใช้นโยบายติดต่อแบบสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) กับพม่าเมื่อสิงหาคม 2534 ในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศประจำปีที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยให้เหตุผลว่า "ที่ประชุมสมาคมอาเซียนหวังว่าการดึงพม่าให้เห็นและสัมผัสกับการพัฒนาของประเทศในกลุ่มอาเซียนจะทำให้พม่าเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่พม่าเอง และในอนาคตจะต้องยอมรับว่าพม่าจะก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะพม่าเป็นประเทศหนึ่งที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้วิธีปิดกั้นตามแบบตะวันตกคงจะไม่ได้ผล จะเป็นการผลักดันพม่าให้เปิดประเทศและกลับไปสู่สภาพเมื่อ 10 ปีก่อน เราจึงควรให้โอกาสแก่พม่า ซึ่งหมายความถึงพม่าทั้งประเทศไม่ใช่เฉพาะแต่รัฐบาลพม่าเท่านั้น" ("พม่ากับอาเซียน : นโยบายสร้างสรรค์," สยามรัฐ (11 ตุลาคม 2534) : 2.)

อาเซียนแล้วส่วนใหญ่ยังคงมีความสัมพันธ์กับพม่าทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ในกรณีของ มาเลเซียเป็นตัวอย่าง หลังจากที่นายพลชอ หม่อง ได้ยึดอำนาจการปกครองในปี 2531 รัฐบาล มาเลเซียก็ยังคงแต่งตั้งเอกอัครราชทูตคนใหม่มาแทนคนเก่าทันทีที่ครบวาระการทำงาน มาเลเซียเองได้แสดงความสนใจที่จะร่วมพัฒนาธุรกิจกับพม่า เช่น ในปัจจุบันมาเลเซียได้รับ อาชญาบัตรให้ทำการประมงในน่านน้ำพม่า และยังมีโครงการลงทุนในพม่าอีกหลายโครงการ

นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ดาโต๊ะ เสรี มหาธีร์ โมฮัมหมัด มักกล่าวว่า

การที่จะมองว่าระบอบการปกครองที่ถูกต้องและเป็นธรรมมีเพียงระบอบเดียว เป็นการแสดงถึงความหยิ่งเกินไป ดังนั้นความแตกต่างของระบอบการเมืองจึงไม่ควรเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือ และการนำเรื่องสิทธิมนุษยชนมากำหนด นโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น ถือว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายใน เพราะสิทธิมนุษยชนของแต่ละประเทศนั้นไม่เหมือนกัน^{๓๗}

ในกรณีของสิงคโปร์ นายโก๊ะ ช็อก ตอง นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ก็ยังคงต้องการมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในกลุ่มอินโดจีนและพม่า ดังนั้น สิงคโปร์จึงยอมให้ภาคเอกชนมีการลงทุนอยู่ในพม่าเป็นจำนวนมาก ทั้งในลักษณะของการลงทุนโดยตรงหรือลงทุนร่วม ไม่ว่าจะเป็นในกิจการประมง การเกษตร หรือ การทำไม้^{๓๘}

ทั้งมาเลเซีย และสิงคโปร์ต่างให้การสนับสนุนพม่าในด้านการทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ อย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี พ.ศ. 2533 ทางมาเลเซียได้จัดให้มีการฝึกบินด้วยเครื่องบินแบบ C130 แก่ทหารอากาศพม่า^{๓๙} ส่วนสิงคโปร์ได้ขายอาวุธยุทโธปกรณ์แก่พม่าเพื่อช่วยในการ

^{๓๗} นิลี เอียวศรีวงศ์, "คาถาที่ชักเสียม," มติชน (26 ตุลาคม 2534) : 9.

^{๓๘} สยามจดหมายเหตุ 17 (28 กุมภาพันธ์ - 5 มีนาคม 2535) : 251.

^{๓๙} "Burma," EIU Country Report : 27-28.

ปราบปรามกลุ่มต่อต้านรัฐบาลตามแนวชายแดน เช่น เมื่อปลายปี พ.ศ.2531 บริษัท Chartered Industries ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลสิงคโปร์ ได้ขายจรวดแบบ Carl Gustaf 84 mm. แก่พม่า ทั้ง ๆ ที่ผิดข้อตกลงกับทางบริษัท Forenade Fabriksverken (FFV) ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตอาวุธดังกล่าวภายในการควบคุมของรัฐบาลสวีเดน ทั้งนี้บริษัท FFV ได้ออกใบอนุญาตให้บริษัท Chartered Industries สามารถผลิตอาวุธดังกล่าวได้โดยมีเงื่อนไขว่าจะไม่ส่งอาวุธดังกล่าวต่อไปยังประเทศอื่นหากไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลสวีเดน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องไม่ขายให้แก่ประเทศที่มีสงครามกลางเมืองหรือละเมิดหลักการของสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ⁴⁰

ทัศนคติของประเทศต่างในกลุ่มสมาคมอาเซียนมองว่าปัญหาพม่าเป็นปัญหาภายใน ดังนั้น จึงยังคงดำเนินความสัมพันธ์กับพม่าต่อไป

จากการศึกษาทำที่ของประเทศต่าง ๆ ต่อสถานการณ์การเมืองภายในพม่าอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติต่อสถานการณ์การเมืองในพม่าของแต่ละประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ต้องการกดดันรัฐบาลพม่าหรือประเทศที่ต้องการรักษาความสัมพันธ์อันดีไว้ จะแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม แต่โดยภาพรวมแล้ว ทุกประเทศต่างหวังว่าพม่าจะสามารถปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจสู่การเป็นประเทศประชาธิปไตยในที่สุด โดยแต่ละประเทศต่างมีวิธีการตามแบบของตน ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาประเทศในกลุ่มประชาคมยุโรป จีน หรือประเทศในกลุ่มอาเซียน และต่างต้องการผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอันเกิดจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพม่าเหมือนกันไม่มากก็น้อย

⁴⁰Bertil Lintner, "Passing in the Dark : Singapore is Accused of Supply Military Regime with Arms," Far Eastern Economic Review 142 (3 December 1988) : 17.